SZÍNHÁZ

Szilveszteréji álom

— Bemutató a Nemzeti Színház magyar tagozatán —

Ismét eljutottunk egy kasszadarabnak szánt címhez a színház műsorlapján. Ám legyen. Avantgarde színjáték után, szóljunk — úgymond — a széles közönséghez. Gondolkodtatás helyett andalítsuk el a fáradt agysejteket. Bevett szokás szerint, évadonként egyszer (?) jogában áll bármelyik színháznak. Nem is késlekednek vele. A kérdés pusztán ennyi: játék, varázslat, művészet-e a javából, amint és aminek a révén szórakoztatunk? A mese szárnyalása, a játék virtuozitása, a képzelet könnyed csapongása bódítja el csakugyan a nézőt? Mert akkor minden rendben volna... Tudor Mușatescu Szilveszteréji álma túlságosan idillikus történet ahhoz, hogy a lélektani dráma mélységeit kutassuk benne. Ahhoz, hogy a mindennapok reális drámájaként kezeljük. Márpedig a marosvásárhelyi színház ezt kísérelte meg. Holott nem merném állítani, hogy a nyolcvanas évek nézőjét könnyekig hatná meg a naiv boltoslány és a kalandokba fáradt, sikeres író története — ha netán „boltoslány" és fölötte naiv volna is az illető. Merőben más illúziókat kergetnek a mai Madárkák, ha mégoly tiszták is az életeszményeik. Persze, mindez nem merülne föl, ha Mușatescu figurái nem az idill jegyében fogantak volna, s ha a történet nem súrolja már ab ovo a hamisnegédes érzelmességet. Mert nincs híján a darab a happy end, a mésalliance, a könnyes mosoly, édesbús nosztalgia kellékeinek. (Eltérően sikerültebb komédiáinak — Titanic-keringő, Szélkakas — erőteljesebb szatirikus hangvételétől). Caragiale korábbi vígjátékainak esetében, példának okáért, sosem merülhetne föl, hogy eljárt fölöttük az idő... De ha — az első éjszakai kimaradás után — szülői megrovásban részesült, szerelmében (bár tévesen) csalatkozott boltoslány épp szeszben oldott gyufát készül inni ma a színpadon — ez még csak „szívszorító" sem lehet, nemhogy megrendítő (aminek a színrevitel szemmel láthatólag szánta); legfönnebb paródiának hat. Illés Endre megjegyzése (Molnár Ferenc Liliomáról) illenék a jelenet hangulatára: „érzelmessége megecetesedett". Még a szirup is csak frissen, zamatosan fogyasztható...

Szerettük volna hát, ha a rendezés „üdítőbbé teszi", fölfrissíti, játékkal dúsítja a darabbeli helyzetek érzelmességét, frappáns fricskákkal „játszik alá" az egyébként szellemes szövegnek, a képzelet vakmerőbb világába utalja a polgári szalongarnitúrába „süppedt" jeleneteket. Ha, az érdeklődésünket felkeltendő, poétikusan lebegő játékká, irreálisig fokozott álomszerű megjelenítésse színesíti, — hisz a címbeli szójáték (Szilveszteréji álom — Szentivánéji álom, vagy a Visul unei nopți de iarnă — Visul unei nopți de vară) a nagy vígjátékelőd parafrázisával félreérthetetlenül utal a képzelet hangsúlyozott jelenlétére a színpadon. Vagy, ha nem a poézis **vizuális** meg játékbeli „megfejelésére", áttranszponálására vállalkozik, fölerősíthette volna a szövegben kínálkozó ironikus felhangokat, a szereplők öniróniába kanyarodó frappáns replikáit — akár a paródia szatirikus eszközhasználatáig is. Így azonban, **Hunyadi András** rendezése beéri az avitt szentimentális történet színpadi felmondásával, nekünk pedig óhatatlanul eszünkbe jut e tárgykörből (a tiszta érzelmek diadala a mondén romlottság fölött, vallásra, fajra és főleg rangra való különbség nélkül), a Kaméliás hölgytől a megesett, színpadon megdicsőült kiscselédekig. Madárka valahány „rokona", — minden főurak, pénzmágnások, tékozló világfiak és horribile dictu!, befutott művészek gonoszsága okán, — szigorú atyákkal és cukormázzal bevont, züllött szalonokkal a háttérben. Hát ezen túllennénk. Legalábbis, a szó szoros értelmében, és a felületes témakezelésben... És fölrémlik még a színrevitel során Csehov, Bartha Lajos, Móricz, Molnár Ferenc egy-egy villanásra...

A színészek pedig — teszik, amit tenniök kell (egyesek még azt sem). **Ferenczy István** a sikeresen udvarló sikeres művész (de írómivoltához képest, partnerével való félórás duo múltán, szellemességéből jócskán alábbad), **Bálint Márta** a puritán lélekkel megáldott, bájos boltoslányként kifogástalan (de híján van ama bizonyos „bűbáj", ellenállhatatlanság, egyéni varázs aureolájának), **Réthy Árpád** lakáj-paródiája jól megoldott, szerencsés közelítés a sablonszerephez, **Tamás Ferenc** színes-életteljes, földi javakat meg nem vető apa-figura, **Lőrinczi Ica** örök asszonyi sorsot villant föl néhány vonással, **Mózes Erzsébet** mondénsége pusztán „megjátszott", nem a testére szabott, **Zongor István** dzsentris vonásokkal színezi az aranyifjú obligát felszínességét, **Debreczeni Gabi** keményen és kevés eséllyel küzd azért, hogy kokott-szerepében „comme il faut" legyen, **Bodó Zoltánt** hálátlan szerepe egysíkú ábrázolásra készteti. A színpadkép — **László Ildikó** munkája — az „életszerűséget" híven keltő (és nem sugalló) szalonberendezés, meg a képzelőerőre valló csúcsos gerendázat révén lehetőségeiben ugyan több, — de itt annyi, amennyit a színrevitel megkívánt, s kiaknázott. Attól pedig jóval többet vártunk.
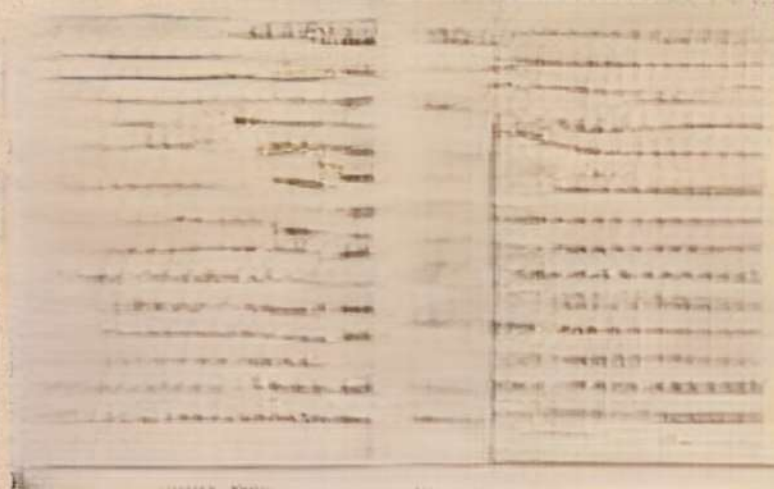
METZ KATALIN